

Abu Casems olycksbärande tofflor

en arabisk saga

[Denna saga är mycket gammal och av syriskt ursprung. Det finns många varianter av olika längd och med fler eller färre detaljer, såsom det sig bör i historier som vandrar från mun till mun. Berättarna kan lägga till ytterligare episoder. Sagan ingick i den antologi som vi hade i vår kurs i arabiska vid Madrids filosofiska fakultet på 50-talet, och dess ordagranna början på arabiska har jag haft stor nytta av under alla dessa år. När jag saknar text för att sjunga en melodi använder jag ofta orden från sagans första rader. Till min överraskning fann jag att August Strindberg skrivit en liten teaterpjäs om denna saga ("Abu Casems tofflor - sagospel för gamla och unga barn"). Hur Strindberg kom i kontakt med den har jag inte kunnat utröna. Han kanske hade tillgång till Bassets antologi (se nedan). Jag har nu fått en kopia av sagan på arabiska från Centret för arabiska studier i Granada och även en av flera översättningar till spanskan. Med hjälp av denna något tillrättalagda översättning (jag skulle idag inte kunna översätta den själv från arabiskan) har jag med stöd av mitt minne skrivit min svenska version av sagan. Jag följer alla episoder i tur och ordning och jag har frångått den spanska texten för att närma mig de ord som vi använde i vår översättning när jag var ung. Sagan återfinns i Bassets antologi "Tusen och en sagor" och i Ajpots "Tusen och en dag".]

José Luis Ramírez

Det fanns en gång i Bagdad, för länge länge sedan, en köpman vid namn Abu Casem il Tumburi. Han hade gjort sig en förmögenhet genom att köpa och sälja alla slags varor, men han var oerhört snål och gick i gamla och trasiga kläder för att spara pengar. Han bar, enligt utsago, ett par sjuårgamla tofflor som var så slitna och klumpiga, han hade lagat dem så många gånger och på så slarvigt sätt, att de gjort sig kända bland araberna i staden. Ja, tofflorna hade blivit en språklig förebild, ett talesätt för allt det gamla och trasiga. Om man skulle säga att någon eller något var gammalt, fult och trasigt, så jämförde man det med Abu Casems tofflor.

En dag, när han var på väg till marknadstorget, som på arabiska kallas soko, mötte han en bekant som berättade för honom att det hade anlant en köpman från Aleppo som hade ett stort parti vackra porslinskålar av mycket god kvalitet. Han hade så bråttom att sälja dem för att ge sig iväg att han erbjöd dem till ett mycket förmånligt pris. Abu Casem skyndade sig att leta efter köpmannen och gjorde snabbt upp med honom om ett pris och köpte hela hans porslinsparti. Han gick hem med skålarna och ställde dem i köket och skyndade sig tillbaka till marknadstorget. Då mötte han sin bekant igen som berättade att det hade kommit en annan köpman från Aleppo som hade hamnat i konkurs och var tvungen att göra sig av med en mängd parfym av mycket god kvalitet till en mycket förmånligt pris. Abu Casem letade efter köpmannen och fick köpa hela partiet till en tiondel av dess marknadspris. Han tog det sedan med sig hem, gick in i köket, hällde parfymen i de porslinskålar som han hade köpt tidigare och ställde dem på ett öppet skafferi i köket. Han kände sig så nöjd med dagens affärer att han bestämde sig för att inte gå tillbaka till marknaden. Han skulle kosta på sig lite fritid i stället. Han skulle gå till allmänbadet och vila och njuta av tillvaron en stund. På väg till badet mötte han en vän som började skälla på honom på grund av hans gamla tofflor: "Du borde skämmas Abu Casem, som går hela tiden i dessa gamla och fula skor. Alla talar om dem som det värsta som finns. Jag förstår inte varför du inte kastar dem och köper dig ett par nya. Du har ju råd. Jag skäms så mycket å dina vägnar att jag ska köpa dig ett par nya tofflor och ska själv med nöje kasta bort dessa som du nu bär". Abu Casem skildes från vännen och gick in i badhuset. Han lade ifrån sig tofflorna vid entrén och gick sedan in till det allmänna badrummet. När han var färdig och utvilad, tog han på sig sina kläder och gick ut igen. Han letade efter sina tofflor men såg dem inte. På den plats där han tyckte sig ha lämnat dem stod ett par nya vackra

tofflor broderade och pärlprydda. Abu Casem tänkte då på vännen som han hade träffat och på hans löfte. Han trodde att han hade satt sitt löfte i verket och tyckte att han hade verkligen tagit i. Så fina tofflor hade han inte behövt köpa. ”De måste ha kostat en förmögenhet”, tänkte han. Han tog då gladeligen på sig de nya fräscha tofflorna och gick ut till stan. Men tofflorna var inte alls Abu Casems tofflor. De var al-Kadis, stadschefens tofflor, som också hade gått och badat denna dag.

När stadschefen kom ut och letade efter sina tofflor fann han dem inte. Han ropade på väktaren och de letade i hela rummet. Det tog inte lång stund innan de hittade Abu Casems kvarlämnade gamla och slitna tofflor. De kände igen dem därför att de var beryktade i hela Bagdad och brukade nämnas som förebild och talesätt för allt gammalt och slitet. Väktaren hade sett Abu Casem gå ut och de förstod att han hade tagit stadschefens tofflor med sig. Stadschefen skickade omedelbart efter Abu Casem, tog ifrån honom de av misstag stulna tofflorna och dömde honom till ett hårt prygelstraff och tio dinarer i böter. Abu Casem fick tillbaka sina gamla tofflor och skickades hem. Han var så arg att han begav sig till floden Tigris, kastade i vredesmod sina gamla tofflor i strömmen och gick sedan hem. Tofflorna flöt med strömmen. Längre ned vid floden hade en fiskare lagt ett nät och kom tillbaka på eftermiddagen för att hämta fiskfångsten. Då hade Abu Casems tofflor fastnat i nätet och t o m skadat det med sina spikar, eftersom tofflorna varit lagade så ofta och på ett så slarvigt sätt. Fiskaren kände genast igen Abu Casems tofflor, eftersom de var ökända i staden och länge använts som talesätt för allt det gamla och slitna. Han tog tofflorna och begav sig hem till Abu Casem för att kräva skadestånd från honom. Abu Casem var dock inte hemma. Fiskaren såg att kökets fönster var öppet. Ilsken som han var kastade han tofflorna in genom fönstret med sådan otur att de slog sönder de nyköpta porslinsskålarna, där Abu Casem förvarade den parfym som han också hade köpt och som skulle ge honom en stor säljvinst. Parfymen rann då på väggen och golvet. När Abu Casem kom hem och gick in i köket möttes han av eländet. Han blev så förargad att han tog sina gamla tofflor och gick ner på natten till gården utanför huset och grävde ner dem för att bli av med dem. Grannarna hörde att Abu Casem grävde på gården mitt i natten och misstänkte att han höll på att gömma något otillbörligt. Han blev anmäld till polisen som kom till gården och letade fram gömstället. De hittade dock bara ett par tofflor som omedelbart blev igenkända, eftersom de var så beryktade i staden att de blivit ett talesätt för allt gammalt och slitet. Abu Casem fick ta tillbaka sina gamla tofflor och var så förgrymmad att han genast kastade dem i en kanal som fanns i närheten. Vattnet drog långsamt med sig tofflorna, men när de kom fram till en vinkel av kanalfåran, som var försedd med ett nät, fastnade de. De skapade en förstoppning i kanalen så att strömmen svämmade över. Rörmokare tillkallades för att undersöka felet och fann genast orsaken därtill. De hittade Abulcasims gamla och slitna tofflor och kände genast igen dem, eftersom det var dessa tofflor som hade blivit ett talesätt för all gammalt och slitet i staden. Stadschefen kallade in Abu Casem och denne blev tvungen att betala kostnaderna för utryckningen och skadestånd för de besvär som han förorsakat. Han fick sedan tillbaka sina gamla tofflor och skickades hem. När han kom hem var han så förbannad på sina tofflor att han gick upp till husets terrass och slängde dem i ett hörn. De var våta och smutsiga efter det senaste äventyret och när de torkades av solen blev de hårda som sten. En hund sprang förbi terrassen och började lukta på och leka med tofflorna så att den ena ramlade ner på gatan och slog en förbipasserande kvinna. Hon fick ett sår i huvudet och ramlade omkull svimmande på trottoaren. Kvinnan var i 8:e månaden och denna episod ledde till att hon fick missfall. De förbipasserande som hade hjälpt henne hem hade tagit med sig den toffla som förorsakat olyckan. Alla kände igen Abu Casems toffel, eftersom dessa tofflor hade blivit beryktade i staden till den grad att de skapat ett talesätt för allt det gamla och slitna. Kvinnans make gick till stadschefen med toffeln som bevis och anmälde Abu Casem. Polisen hämtade honom och han leddes till stadschefen som hotade honom med landsförvisning, men nöjde sig med att låta honom betala en så hög

summa till den förolyckade familjen, att han blev fullständigt ruinerad. Han fick därefter sin toffel och gick hem.

När Abu Casem kom hem gick han upp till terrassen, hämtade den andra toffeln och med båda i handen begav han sig tillbaka till stadshuset och bad om audiens hos stadschefen. När denne tog emot honom och frågade om hans ärende svarade Abu Casem: ”Jag anhåller om skilsmässa från dessa förbannade tofflor”. Stadschefen skrattade, gick med på hans begäran och skrev en skilsmäsoattest åt honom. Därmed blev Abu Casem il Tumburi fri från ett par tofflor som var så gamla och slitna att de blivit beryktade i staden Bagdad till den grad att de blivit till talesätt för allt det gamla och slitna som finns.